

Kárpátaljai Hírmondó

XVII. évfolyam 1. (63.) szám, 2021. Tavasz

A tiszabökényi görögkatolikus templom

Wass Albert

Látható az Isten

Fűben, virágban, dalban, fában,
születésben és elmúlásban,
mosolyban, könnyben, porban, kincsben,
ahol sötét van, ahol fény ég,
nincs oly magasság, nincs oly mélység,
amiben ő benne nincsen.

Arasznyi életünk alatt
nincs egy csalóka pillanat,
mikor ne lenne látható az Isten.
De jaj annak, ki meglátásra vak,
s szeme elé a fény korlátja nőtt.
Az csak olyankor látja őt,
mikor leszállni fél az álom:
ítéletes, zivataros,
villám-világos éjszakákon.

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

XVII. évfolyam, 1. (63.) szám
2021. Tavasz

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség

1068 Budapest,

Városligeti fasor 44.

Telefon: 06-1-351-7770

E-mail: karpataljaiszovetseg@gmail.com

Felelős kiadó:

Benza György,

a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Alapító főszerkesztő: Füzesi Magda

E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő: Szemere Judit

E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:

Dr. Pomogáts Béla, dr. Botlik József,

dr. Dupka György, dr. Szöllősy Tibor,

dr. Zubánics László,

Kovácsné Marton Erzsébet

Tördelés, nyomdai előkészítés:

GÁBOR
P♦R♦K♦N♦T

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:

11711034-20834951

Megjelenik negyedévente

1000 példányban.

E lapszám megjelenését támogatta
a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.,

valamint a Kárpátaljai Szövetség
tagsága.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomról

<i>Olvasunk együtt! Kölcsey Ferenc: Parainesis Kölcsey Kálmánhoz (részletek)</i>	
<i>Vers mindenkinek. Dsida Jenő: Tavasz ujjongás, Devecseri Gábor: Beröpi az ég a házba</i>	3
<i>Szervezeti élet. A KMDFKSZ és a Kárpátaljai Szövetség újabb ajándékozása.</i>	
Melegétel-osztás a rászorulóknak	4
Köszönetnyilvánítások	5
Egy éve indult útnak a Szent István Keresztény Hagyatéka – a Szent Korona	
Vármegyei vándorkiállítás. Köszönjük a támogatást!	6
<i>Aktuális. Körösmező is részt vesz az 5 ország 1 folyó projektben</i>	7
Turizmus Kárpátalján: sikerre ítélve	8
Interjú Csernicskó István nyelvész-professzorral	9
<i>Hitélet. „... utolérlek, Krisztusom!” Marosi István görögkatolikus áldozópap prédikációja</i>	10
Kézműves foglalkozás és a világ világossága.	
Imakaravánnal kezdte az évet a KRISZ	11
<i>Közös dolgaink. A magyar kultúra zászlóvivői. Interjú Pallagi Mariannával</i>	12
Megújul az ungvári színház színpadtechnikai rendszere	13
<i>Határok nélkül. Nyíregyházi ajándék Nagybakosnak. Tájékoztató új autóbusszal</i>	14
<i>Büszkék vagyunk rá! Vári Fábán László 70 éves</i>	15
<i>Kárpátaljai sikertörténet. Rajkó Balázs: „... itt megtanultam a poharat félig telinek látni”</i>	16
Hobbi házi sajtók	17
<i>Memento. Egy ruszin honvéd emlékére</i>	18
Állandó kiállítással emlékeznek a kommunizmus áldozataira	19
<i>Irodalom. Válogatás magyar költők verseiből</i>	20
Látteleitek. Kortárs alkotók írásai	21
<i>Fiatalokról fiataloknak. Éltető hagyományaink</i>	22
<i>Kopogtató. Ferenci Attila, a színész és vőfély</i>	23
<i>Évforduló. 125 évvel ezelőtt jött létre a nagybányai művésztelep</i>	24
<i>Közelkép. Dr. Szircsák Erzsébet tanít, kutató, gyógyít</i>	25
<i>Arasznyi történelem. Botlik József: Nemzetünket szolgálták</i>	26
<i>Örökségünk. Csigaszug, Szentföld, Kis-Moszkva</i>	29
<i>Időkapuszula. Tavaszt váró téli gondolatok. Weinrauch Katalin írása</i>	30
<i>Korkép. Találkozásom a proletárdiktatúrával. Orémus Kálmán írása</i>	31
<i>Múltidéző. Elvesztett Ungvár: Akkord Haranggyár</i>	32
<i>Gratulálunk! Elismerések</i>	34
<i>Szemelvények kárpátaljai eseményekből</i>	36
<i>Művészet. Villások Tibor kiállítása</i>	39
<i>A Kárpátaljai Hírmondó galériája. Homoki Gábor festőművész</i>	40

Címlapfotók: Szemere Judit

*A Kárpátaljai Szövetség elnöksége
és a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztősége
áldott húsvéti ünnepeket kíván
a Szövetség tagjainak
és a lap minden kedves
olvasójának!*

Szerelmes földrajz

Csigaszug, Szentföld, Kis-Moszkva

Beregszászban a negyedeket, városrészeket hivatalosan soha nem jegyezték, így azok határait egyfajta közmegegyezés alapján az itt élők maguk jelölték ki.

Felvég, alvég. Minden magára valamit is adó település ily módon különböztette meg a község két, egymástól ellentétes irányban található részét. Természetesen a nagyobb községekben élők mindennapi tájékozódásához ez már nem volt elegendő. A továbbiakban láthatjuk ezt Beregszász példáján is, ahol a kisváros lakói – akárcsak a várost övező hegyláncolat dűlőinek esetében – most sem fukarkodtak a névadással. Fantáziájuk mindkét esetben meglódult, így néhány emberöltővel később csak találgatni tudjuk, mit takarhat az akkori megnevezés.

Itt van mindjárt például a Csizaj erdő, illetve a feléje vezető út mentén az utóbbi évtizedekben kialakult lakónegyed. Jellemző módon gazdáik így nevezték el a közeli borgyárat is. A környékeliek többsége úgy tudja, hogy a Beregszásztól déli irányban fekvő tölgyes az év nagy részében madárdaltól volt hangos. És mivel ebben a sajátos zenei kavalkádban a csízek kiváltképp jeleskedtek, így róluk nevezték el az erdőt. Amely a múlt század harmincas éveinek az elején azzal került a figyelem középpontjába, hogy az akkori városvezetés eladta, mivel nem találtak más forrást a Vérke kikövezéséhez.

A Vérke mentén a városközponttól északra terül el a Csigaszug. Nevének eredete nem okoz komolyabb fejtörést, hisz nem kell nagy fantázia hozzá, a mocsaras, lápos területen mindig nagy számban lehetett megtalálni ezeket a puhatestűeket, mármint a csigákat, melyeknek több mint százezer faja ismert. A hely korábban arról volt nevezetes, hogy a közeli domboldalon – Hágcsó- vagy Grádcshegy – terült el a Linner család több hektáros szőleje. Ma már kevesen tudják, hogy a legendás sebészfőorvos édesapját – akit ugyanarra a névre kereszteltek, mint a jeles gyógyítót – neves szőlőgazdaként tartották számon. A mostanra szépen kiépült Pacsirta wellnessközpont hangulatos borospincéje egykor szintén a Linner család tulajdonában állt.

A Hétkerület elnevezés az elmúlt évtizedekben sokak fantáziáját megmozgatta, hisz régóta a város érdes részeként tartották számon. A mai Bakó Gábor utca által határolt, valamint a Gyár, a Turgenyev, Újvásártér stb. utcákat magába foglaló részen egyszerű munkásemberek laktak, akik a cseh és a magyar időkben Vári Sándor tetőcserép és téglagyárában végeztek kemény fizikai munkát, a Spigel, illetve a Jónás kocsmában öblítették le a napközben torkukra tapadt téglaport. Róluk pedig az a hír járta, hogy kézfogásuk ugyanolyan kemény, mint az öklük. Egyesekben joggal merült fel tehát az a gondolat, hogy valamelyik nagyváros – Chicago, New-York, netán Budapest – hasonló híru kerületeitől vették a mintát a derék beregszásziak, amikor a Hétkerület elnevezés mellett döntöttek. Am a magyarázat sokkal egyszerűbb. Amikor az

ötvenes évek elején egyfajta városrendezés keretében a geodéták az addig összevissza álló házakat utcává rendezték, és kimérték az üresen álló földrészeket, a mérnökök hét utcát számoltak össze. Az a hír járja, hogy az itt található Újvásártér utca azért olyan széles, hogy az eladásra hajtott lábasjóság, a sok-sok szekér, meg a néhány teherautó, amelyeken a malacok visítottak és a bérfában a friss szalmán a hízók pihentek, nos, ez a széles utca azt szolgálta, hogy a járművek mind kényelmesen elférjenek.

Adatgyűjtésünk során a megkérdezettek olykor egymásnak ellentmondó válaszokat adtak. Egyesek meggyőződéssel állították, hogy nagyszüleik Ligetként emlegették a

Vérke bal partját követő Kinizsi utcának, a Batthyány, a Vörösmarty, illetve a Tolsztoj utcáknak a csatornához közel eső részét. Mások viszont úgy tudták, hogy a Liget máshol – egyébként ettől a helytől nem túl messze – húzódik. És való igaz, sokan ma is az Arany János utcának azt a szakaszát emlegetik így, amely már a vasút túloldalán terül el. Bő száz esztendővel ezelőtt bolgárkertészek érkeztek Beregszászba, akik a közelben folyó Vérke mindkét partján elterülő földeket bérbe vették, hogy ott zöldségkertészetet létesítsenek. A bolgárok nagy szakértelemmel végezték ezt a tevékenységet egészen a hatvanas évek végéig.

A pontos helymeghatározás szempontjából az Oncsa a legegyszerűbb, mivel a tizenegynéhány típusház egyetlen utcában, az Újvilág utcában található. Tudni kell, hogy a Magyarországhoz történő visszacsatolást követően, a negyvenes évek elején mozga-

lom (Országos Nép- és Családvédelmi Alap, ONCSA) indult a nagycsaládosok és nincstelenek megsegítése érdekében, melynek egyik eleme az volt, hogy az állam házat épített számukra hosszú lejáratú kölcsönre.

A Bábotkának nevezett negyedet délről a Macsolai út, délkeletről a Szentföld utca, északkeletről pedig a Mikes utca határolja. Többek állítása szerint ez a negyed áthúzódik a Muzsalyi úton, és magába foglalja az amfiteátrum környékét is. Ahol véget ér a Bábotka, ott kezdődik a Kaszáló, amely egészen a Csipás dombig tart (sokak szerint még tovább is).

A Csipás dombról köztudott, onnan kapta a nevét, hogy itt eredt egy gyógyító forrás, amely a szembetegséggel küzdő emberek gyógyítására volt alkalmas. A régiak szerint számos csoda történt itt, amikor is teljesen vak emberek, köztük számtalan koldus is itt nyerte vissza látását. A Bábotkával szomszédos negyed, a Szentföld, mely onnan kapta a nevét, hogy itt állt a Beregszász végét, illetve Muzsaly felől nézve a város kezdetét jelző útmenti kereszt. A kereszt, melyet néhány évvel ezelőtt felújítottak, ma is itt látható.

Beregszász legújabb negyede a Mikrorajon, vagy ahogy a közbeszédben a tömbházakból álló városrészt a magyarok emlegetik, a Mikra. A múlt század hatvanas éveitől kezdődően a helyi vállalatok munkásaik számára emelték ezeket a többszintes épületeket. 1961-ben a Nagyhegy alatt, a Rigó-dűlő szomszédságában kezdtek építeni a bentlakásos iskolát. Ezt az eseményt Garanyi József ismert festő akkor érdemesnek tartotta vászonra vinni.

Ahogy a Bohdan Hmelnickij utcán haladva elérjük a beszédes nevű Pipanyakot – ez egy éles kanyar, innen vezet az út Dédába –, már Búcsúban járunk, amely egészen a hatvanas évek elejéig önálló településként szerepelt. Az egykori község délkeleti végében az út mindkét oldalán kétszintes többlakásos házakat fedezünk fel. Ezeket a szovjet érában egy igencsak jól prosperáló vállalat, a kárpátaljai ásványkincsek feltérképezésére szakosodott expedíció építette munkásai számára. Mivel a cég szakembereinek túlnyomó része nem helybeli illetőségű volt és oroszul beszélt, a negyed a Kis-Moszkva nevet kapta.

Szólunk kell még két kisebb negyedről is. A mintegy háromtelepnyelket lelkeltől Tábort – egyesek romatelepnek is hívják – a kisvasút mentén és az egykori bányatavak határolta területen a Csizaj szomszédságában található.

A néhány tucat házból álló Tanya (Hutor) néven emlegetett negyedbe a tűzoltóság felől, a Flórián utcából jutunk el.

Tudomásunk szerint Beregszász esetében ezeket a negyedeket, városrészeket hivatalosan soha nem jegyezték, így azok határait egyfajta közmegegyezés alapján az itt élők maguk jelölték ki. Ezért nincs mit csodálkoznunk azon, hogy akár egyének, akár a különböző generációk tagjai másként emlékeznek arra, hogy pontosan mely utcák tartoztak egyikhez vagy másikhoz.

**Molnár D. István főiskolai tanár,
Kovács Elemér helytörténész**